

Briuselis, 2022 12 19
COM(2022) 732 final

2022/0426 (COD)

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA

**kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos,
kovos su ja ir aukų apsaugos**

{SEC(2022) 445 final} - {SWD(2022) 425 final} - {SWD(2022) 426 final} -
{SWD(2022) 427 final} - {SWD(2022) 428 final}

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. PASIŪLYMO APLINKYBĖS

• Pasiūlymo pagrindimas ir tikslai

Šiuo pasiūlymu nustatomos priemonės, kuriomis siekiama geriau užkirsti kelią prekybai žmonėmis, su ja kovoti ir apsaugoti jos aukas pagal Sąjungoje galiojančią teisinę sistemą, t. y. Direktyvą 2011/36/ES¹ (toliau – Kovos su prekyba žmonėmis direktyva). Kovos su prekyba žmonėmis direktyvoje nustatyta visa apimanti ES prekybos žmonėmis prevencijos ir kovos su ja sistema – būtiniausias nusikalstamų veikų ir sankcijų prekybos žmonėmis srityje apibrėžimo taisyklės ir nuostatos, kuriomis siekiama stiprinti šio nusikaltimo prevenciją ir aukų apsaugą, kartu atsižvelgiant į lyčių aspektą². Direktyvoje nustatytos bendros ES taisyklės dėl: i) prekybos žmonėmis kriminalizavimo, tyrimo ir patraukimo už ją baudžiamojon atsakomybėn, įskaitant nusikalstamų veikų, nuobaudų ir sankcijų apibrėžimą; ii) pagalbos ir paramos prekybos žmonėmis aukoms bei jų apsaugos ir iii) prekybos žmonėmis prevencijos³.

2011 m. balandžio mėn. priimta Kovos su prekyba žmonėmis direktyva buvo svarbus žingsnis stiprinant ES pastangas užkirsti kelią prekybai žmonėmis, su ja kovoti ir apsaugoti jos aukas. Tai buvo itin svarbus žingsnis siekiant suderinti atitinkamas taisykles visose valstybėse narėse. Tačiau nuo 2011 m. atsirado tam tikrų problemų arba jos tapo reikšmingesnės. Minėti klausimai sprendžiami atliekant šią tikslinę direktyvos peržiūrą.

Tinkamas ir visiškas direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę ir visapusiškas jos įgyvendinimas tebėra vienas iš Komisijos prioritetų. Priėmus perkėlimo į nacionalinę teisę ataskaitą⁴, Komisija toliau bendradarbiavo su valstybėmis narėmis ir įsipareigojo naudotis jai Sutartimis suteiktais įgaliojimais, kad užtikrintų visišką direktyvos nuostatų perkėlimą į nacionalinę teisę ir įgyvendinimą. Laikydamosi daugiadalykio ir visapusiško požiūrio, Komisija priėmė 2021–2025 m. ES kovos su prekyba žmonėmis strategiją⁵, kurioje išdėstyti išsamūs veiksmai, kuriais siekiama pagerinti atitinkamų Direktyvos 2011/36/ES nuostatų įgyvendinimą. Tai – tvirtas politikos atsakas siekiant kovoti su prekyba žmonėmis, pradedant prevencija ir aukų apsauga ir baigiant prekiautojų žmonėmis patraukimu baudžiamojon atsakomybėn ir apkaltinamųjų nuosprendžių jiems priėmimu.

Nuo 2011 m. pasikeitė išnaudojimo formos. Seksualinis išnaudojimas ir išnaudojimas darbe sistemingai buvo pagrindiniai prekybos žmonėmis tikslai. Prekyba žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais ES ir toliau yra labiausiai paplitusi išnaudojimo forma, su kuria susiduria

¹ 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR, [OL L 101](#), 2011 4 15, p. 1–11.

² Europos Komisija, Vertinimo veiksmų planas ir įžanginis poveikio vertinimas. Nuoroda Ares(2021)4984017 – 05/08/2021. Skelbiama adresu: [nuoroda](#).

³ Tyrimas: 38 klausimas, 2 nacionalinės kompetentingos institucijos (FR, LU), 2 nacionaliniai pranešėjai (EL, RO), 2 teisėsaugos institucijos (EL, IE), 4 kitos (BG, 2 ES, MT), 2 pilietinės visuomenės organizacijos (BE, MT).

⁴ Europos Komisija, Ataskaita, kurioje įvertinama, koku mastu valstybės narės ėmėsi būtinų priemonių, kad būtų laikomasi Direktyvos 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pagal 23 straipsnio 1 dalį, [COM\(2016\) 722 final](#).

⁵ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl 2021–2025 m. ES kovos su prekyba žmonėmis strategijos, [COM\(2021\) 171 final](#), 2021 4 14.

daugiau kaip pusė visų aukų ir kuri daro poveikį daugiausia moterims ir mergaitėms⁶. Prekyba žmonėmis išnaudojimo darbe tikslais yra antra pagal dažnumą prekybos žmonėmis forma ES, o aukų skaičius per pastaruosius penkerius metus sparčiai auga ir beveik padvigubėjo⁷. Tačiau prekyba žmonėmis kitais tikslais ilgainiui labiau paplito tiek kalbant apie išnaudojimo formas, kurios jau įtrauktos į Kovos su prekyba žmonėmis direktyvą (elgetavimas, išnaudojimas įtraukiant į nusikalstamą veiką ir organų išėmimas), tiek joje aiškiai nepaminėtas formas (įskaitant priverstines santuokas ir neteisėtą įvaikinimą). Bendra kitų išnaudojimo tikslų procentinė dalis atitinka daugiau kaip 10 proc. visų aukų. Šiuo pasiūlymu siekiama išplėsti direktyvoje aiškiai nurodytą nebaigtinį išnaudojimo formų sąrašą, į jį įtraukiant priverstines santuokas ir neteisėtą įvaikinimą, taip siekiant užtikrinti, kad nacionalinės teisinės sistemos apimtų vis daugiau prekybos žmonėmis tikslų.

Prekiautojų žmonėmis, kurie dažnai veikia organizuoto nusikalstamumo srityje, *modi operandi* taip pat pakito, todėl padidėjo prekybos žmonėmis grėsmė. Technologijų pažanga leidžia prekyautojams žmonėmis nuotoliniu būdu verbuoti, reklamuoti ir išnaudoti aukas ir plačiai dalytis išnaudojimo medžiaga internete. Dėl tų pačių technologinių priemonių sunkiau nustatyti nusikaltimą, nustatyti nusikaltėlius ir atsekti nusikalstamoms veikoms vykdyti naudojamus pinigus ir iš nusikalstamos veikos gautą pelną. Šiuo pasiūlymu siekiama spręsti problemas, kylančias dėl vis didesnės prekybos žmonėmis skaitmenizacijos, ir stiprinti baudžiamosios teisės atsaką į technologijų skatinamas nusikalstamas veikas. Ypač per pastaruosius keletą metų atitinkami suinteresuotieji subjektai, įskaitant ES agentūras, teisėsaugos ir teismines institucijas, tarptautines ir pilietinės visuomenės organizacijas, atkreipė dėmesį į susirūpinimą dėl didėjančio prekybos žmonėmis nusikaltimų, kurie padaromi naudojant informacines ir ryšių technologijas arba kuriems taip sudaromos palankesnės sąlygos, skaičiaus.

Šiuo metu galiojantis neprivalomas sankcijų juridiniams asmenims režimas, taip pat jo perkėlimo į nacionalinę teisę ir taikymo valstybėse narėse mastas nepakankamai atitinka Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos tikslus. Nors ir toliau užtikrinama, kad sankcijos būtų veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios, šiuo pasiūlymu siekiama sustiprinti baudžiamosios teisenos sistemos atsaką į nusikalstamas veikas, padarytas juridinių asmenų naudai, pakeičiant neprivalomą sankcijų režimą dviem skirtingais privalomais režimais, taikomais standartinių ir sunkinančiomis aplinkybėmis padarytų nusikalstamų veikų atvejais.

2011 m. Kovos su prekyba žmonėmis direktyva buvo priimta anksčiau nei ES teisinė sistema turto išaldymo ir konfiskavimo srityje. Todėl Komisija siūlo atnaujinti nuorodą į pajamų atsekimą, išaldymą, valdymą ir konfiskavimą, aiškiai nurodant ES taisykles šiais klausimais.

Valstybių narių ankstyvo nustatymo ir nukreipimo praktiką nacionaliniu ir tarpvalstybiniais lygmenimis dar galima gerokai patobulinti. Visų pirma ne visos valstybės narės turi nacionalinį nukreipimo mechanizmą, o tokių mechanizmų struktūra ir veikimas valstybėse narėse labai skiriasi. Šiuo pasiūlymu siekiama užtikrinti, kad visos valstybės narės įstatymais ir kitais teisės aktais nustatytų nacionalinį nukreipimo mechanizmą, siekdamas supaprastinti atitinkamų nacionalinių institucijų veikimą ir toliau derinti savo struktūras ir praktiką,

⁶ 2019–2020 m. 51 proc. visų prekybos žmonėmis aukų ES buvo prekybos žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais aukos. Didžioji dauguma jų yra moterys (88 proc.), iš jų 73 proc. moterų ir 27 proc. mergaičių. Europos Komisija, Kovos su prekyba žmonėmis pažangos ataskaita (ketvirtoji ataskaita) [nuoroda bus įrašyta, kai bus priimta].

⁷ 2019–2020 m. 28 proc. prekybos žmonėmis aukų Europos Sąjungoje buvo prekybos žmonėmis išnaudojimo darbe tikslais aukos, t. y. jų buvo gerokai daugiau, palyginti su 2017–2018 m. (15 proc.). Ten pat.

susijusią su aukų nukreipimu į atitinkamas pagalbos ir paramos sistemas. Tai taip pat bus pirmas žingsnis siekiant sukurti Europos nukreipimo mechanizmą.

Iš neseniai atliktų tyrimų ir konsultacijų su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais informacijos matyti, kad prekybą žmonėmis skatinanti paklausa nesumažėjo nepaisant to, kad įvairiose valstybėse narėse vykdoma atitinkama švietimo, mokymo ir sąmoningumo ugdymo veikla ir į nacionalinę teisę yra perkelta Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos 18 straipsnio 4 dalis. Nepaisant visų įvairių suinteresuotųjų subjektų pastangų, seksualinių paslaugų, pigios darbo jėgos ir produktų paklausa išlieka. Tai savo ruožtu skatina prekybą žmonėmis seksualinio išnaudojimo ir išnaudojimo darbe tikslais. Šiuo pasiūlymu siekiama dar labiau suderinti valstybių narių teisės aktus siekiant sumažinti paklausą. Pasiūlyme taip pat pripažįstama, kad baudžiamoji teisė yra tik paklausos mažinimo priemonių dalis ir kad kartu su ja turėtų būti toliau vykdoma švietimo, mokymo ir sąmoningumo ugdymo veikla, atitinkanti Kovos su prekyba žmonėmis direktyvą.

Prekyba žmonėmis yra sudėtingas nusikaltimas. Siekiant tinkamai spręsti šią problemą, labai svarbu remtis nuosekliais ir patikimais duomenimis. Kaip ir kitose nusikalstamumo srityse, vertinama, kad apie didelę dalį prekybos žmonėmis atvejų nepranešama. Tai vienas iš veiksnių, trukdančių visapusiškai suprasti prekybos žmonėmis mastą ES. Be to, yra reikšmingų duomenų apie praneštus atvejus rinkimo spragų, o Komisijos surinkti statistiniai duomenys viešai skelbiami gerokai vėliau po ataskaitinio laikotarpio. Šiuo pasiūlymu siekiama taikyti valstybėms narėms reikalavimą kasmet rinkti ir teikti Komisijai duomenis apie prekybą žmonėmis, taip pat toliau derinti duomenų rinkimą, siekiant pagerinti jų kokybę ir paspartinti duomenų ataskaitų skelbimą.

- **Suderinamumas su toje pačioje politikos srityje galiojančiomis nuostatomis**

Kovos su prekyba žmonėmis direktyva buvo priimta 2011 m. balandžio 15 d. Nuo to laiko ji nebuvo iš dalies keičiama ar persvarstoma. 2020 m. liepos mėn. Saugumo sąjungos strategijoje⁸ pripažįstami sunkumai, susiję su prekybos žmonėmis atvejų nustatymu, baudžiamuoju persekiojimu ir nuteisimu, ir paskelbtas naujas visapusiškas požiūris į kovą su šiais nusikaltimais. 2021–2025 m. ES kovos su prekyba žmonėmis strategijoje pabrėžta, kad visiškas Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę ir visapusiškas jos įgyvendinimas tebėra vienas iš Komisijos prioritetų. Strategijoje raginama įvertinti direktyvos įgyvendinimą ir, prireikus, remiantis vertinimo rezultatais, ją persvarstyti.

Į šį pasiūlymą įtrauktos teisėkūros priemonės ir su juo susijusios ne teisėkūros priemonės visiškai atitinka strategijos prioritetus: sumažinti prekybą žmonėmis skatinančią paklausą; suardyti nusikalstamos veiklos modelį siekiant sustabdyti aukų išnaudojimą; apsaugoti, remti ir įgalinti aukas, ypač moteris ir vaikus, ir spręsti šių nusikaltimų tarptautinio aspekto klausimą. Siūlomi pakeitimai susiję su tam tikrais klausimais. Pakeitimais siekiama padidinti prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir šio nusikaltimo aukų apsaugos sistemos veiksmingumą, jie buvo nuosekliai parengti siekiant minėtą sistemą papildyti.

Šiame pasiūlyme nustatomos taisyklės, grindžiamos valstybių narių patirtimi, įgyta perkeliama ir įgyvendinama Kovos su prekyba žmonėmis direktyvą. Pasiūlyme atsižvelgiama į pokyčius, įvykusius nuo 2011 m., į naujausias tendencijas, pastebėtas kovos su prekyba žmonėmis srityje, ir į įvairių suinteresuotųjų subjektų pateiktus pasiūlymus dėl patobulinimų. Todėl šiuo pasiūlymu nustatoma sistema, kuria turėtų būti sudarytos sąlygos atnaujinti valstybių narių nacionalines teisės sistemas ir geriau jas pritaikyti dabartinėms problemoms spręsti.

⁸ COM(2020) 605 final.

Pasiūlyme apžvelgiamos išvados, kurias Komisija išdėstė pagal Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos 19 ir 20 straipsnius kas dvejus metus rengdama kovos su prekyba žmonėmis pažangos ataskaitas. Pasiūlyme remiamasi informacija, gauta per ES nacionalinių pranešėjų tinklo ir lygiaverčių mechanizmų kovos su prekyba žmonėmis srityje ir ES pilietinės visuomenės platformos, skirtos kovai su prekyba žmonėmis, posėdžius, susitikimus su ES agentūromis, taip pat atlikus Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos vertinimą⁹ ir poveikio vertinimą¹⁰, taip pat per daugelį konferencijų, susitikimų ir keičiantis informacija su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais. Siūlomais pakeitimais taip pat atsižvelgiama į atitinkamus regioninių ir tarptautinių organizacijų paskelbtus tyrimus ir ataskaitas.

Šis pasiūlymas atspindi Komisijos įsipareigojimą atidžiai stebėti teisingą ir visapusišką Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos perkėlimą į nacionalinę teisę ir nacionalinės teisės aktų, kuriais ši direktyva perkeliama į nacionalinę teisę, veiksmingumą. Komisija remsis po perkėlimo į nacionalinę teisę valstybių narių perduota informacija. Kalbant apie naujas taisykles dėl sąmoningo naudojimosi išnaudojamų asmenų paslaugomis, Komisija stebės, kaip į nacionalinę teisę perkeliama nacionalinės teisės aktai ir koks jų poveikis. Per [*penkerius metus nuo perkėlimo į nacionalinę teisę termino*] Komisija pateiks Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje bus įvertinta, koku mastu valstybės narės ėmėsi būtinų priemonių, kad būtų laikomasi naujų taisyklių, ir koks tų priemonių poveikis.

Šis pasiūlymas visiškai atitinka 2000 m. Jungtinių Tautų protokolą dėl prekybos žmonėmis, ypač moterimis ir vaikais, prevencijos, sustabdymo bei baudimo už vertimąsi ja, papildantį Jungtinių Tautų Organizacijos konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą, kurios susitariančiosios šalys yra Europos Sąjunga ir visos jos valstybės narės.

• **Suderinamumas su kitomis Sąjungos politikos sritimis**

Atlikus Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos vertinimą nustatyta, kad teisinė priemonė dera su atitinkamais ES teisės aktais. Siūlomi pakeitimai taip pat atitinka Sąjungos siekiamus politikos tikslus, visų pirma:

- sistemą, kuria reglamentuojami nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai, visų pirma Direktyvą 2012/29/ES¹¹;
- sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams sistemą, visų pirma Direktyvą 2009/52/EB¹²;
- sistemą, kuria reglamentuojamas leidimo gyventi šalyje išdavimas trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra prekybos žmonėmis aukos arba kurie dalyvavo vykdant nelegalios imigracijos padėjimo veiksmus, bendradarbiaujantiems su kompetentingomis institucijomis, ypač Tarybos direktyvą 2004/81/EB¹³;

⁹ SWD(2022) 427.

¹⁰ SWD(2022) 425.

¹¹ 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtinausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR, [OL L 315](#), 2012 11 14, p. 57–73.

¹² 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/52/EB, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtinausi standartai, [OL L 168](#), 2009 6 30, p. 24–32.

¹³ 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/81/EB dėl leidimo gyventi šalyje išdavimo trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra prekybos žmonėmis aukos arba kurie dalyvavo vykdant nelegalios imigracijos padėjimo veiksmus, bendradarbiaujantiems su kompetentingomis institucijomis, [OL L 261](#), 2004 8 6, p. 19–23.

- baudžiamosios teisės sistemą, skirtą kovai su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, visų pirma Direktyvą 2011/93/ES¹⁴, taip pat kovos su seksualine prievarta prieš vaikus sistema, numatyta Reglamente (ES) XXXX/YYYY [*pasiūlymas dėl Reglamento, kuriuo nustatomos seksualinės prievartos prieš vaikus prevencijos ir kovos su ja taisyklės*]¹⁵;
- turto susigrąžinimo ir konfiskavimo sistemą, visų pirma Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą ES/XX/YY [*siūloma Direktyva dėl turto susigrąžinimo ir konfiskavimo*]¹⁶.

2. TEISINIS PAGRINDAS, SUBSIDIARUMO IR PROPORCINGUMO PRINCIPAI

• Teisinis pagrindas

Šiuo pasiūlymu iš dalies keičiama Kovos su prekyba žmonėmis direktyva. Todėl jis grindžiamas SESV 82 straipsnio 2 dalimi ir 83 straipsnio 1 dalimi – tai yra iš dalies pakeisto akto teisiniai pagrindai.

• Subsidiarumo principas

Vadovaujantis Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje nustatytais subsidiarumo ir proporcingumo principais, valstybės narės negali deramai pasiekti siūlomo veiksmo tikslų, dėl to jų geriau siekti Sąjungos lygmeniu. Pagal SESV 83 straipsnio 1 dalį ir galiojančias Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos taisykles valstybės narės turi teisę priimti arba toliau taikyti priemones, kurios yra griežtesnės už Sąjungos teisėje nustatytas priemones.

Galiojanti prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir jos aukų apsaugos teisinė sistema buvo sukurta Sąjungos lygmeniu, visų pirma Tarybos pamatiniu sprendimu 2002/629/TVR¹⁷, o vėliau – Kovos su prekyba žmonėmis direktyva. Veikdamos savarankiškai valstybės narės dabartinės sistemos pagerinti negali. Atliekant šio pasiūlymo poveikio vertinimą buvo atliktas išsamus subsidiarumo patikrinimas. Tarpvalstybinis prekybos žmonėmis aspektas yra susijęs su aukų pilietybe ir nusikalstamą veiką vykdančių nusikaltėlių tinklų *modi operandi*. Atliekant vertinimą surinkti duomenys rodo, kad 43 proc. aukų Europos Sąjungoje buvo ES nepriklausančios šalies piliečiai – jais dažnai prekiauja trečiųjų šalių piliečiai. Tarpvalstybinį aspektą taip pat atspindi didėjantis Europolo remiamų operacijų ir veiksmų dienų skaičius ir nuo 2015 m. daugiau kaip 50 proc. padidėjęs Eurojuste užregistruotų prekybos žmonėmis bylų skaičius. Įvairiose valstybėse narėse ir (arba) ES nepriklausančiose šalyse gali būti vykdomi skirtingi prekybos žmonėmis nusikaltimų elementai. Siekiant geriau reaguoti į nusikalstamą veiklą, vykdant tarpvalstybinį teisėsaugos ir teisminį bendradarbiavimą reikia suderinti atitinkamus nacionalinės teisės aktus ir sistemingai keistis gerąja patirtimi. Todėl tarptautinis bendradarbiavimas vis labiau grindžiamas bendromis ES taisyklėmis dėl įvairių nusikalstamumo sričių, kurios ir toliau turėtų apimti prekybą žmonėmis.

Dėl padidėjusio šio nusikaltimo internetinio aspekto aktualumo taip pat reikia imtis ES veiksmų. Internetas, socialiniai tinklai ir interneto platformos suteikia prekyautojams

¹⁴ 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/93/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR ([OLL 335](#), 2011 12 17, p. 1–14).

¹⁵ COM(2022) 209.

¹⁶ COM(2022) 245.

¹⁷ 2002 m. liepos 19 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2002/629/TVR dėl kovos su prekyba žmonėmis, [OLL 203](#), 2002 8 1, p. 1–4.

žmonėmis galimybę verbuoti, kontroliuoti, gabenti ir išnaudoti aukas, perkelti pelną ir pasiekti naudotojus visur, nekertant sienos ir saugiai veikiant kitoje ekrano pusėje. Sąjungos lygmens veiksmais valstybių narių teisėsaugos institucijoms sudaromos sąlygos veiksmingiau tirti technologijų palengvintas nusikalstamas veikas ir už jas patraukti baudžiamojon atsakomybėn, keičiantis informacija ir dalijantis geriausia patirtimi, be kita ko, skaitmeninių įrodymų rinkimo ir finansinių tyrimų srityse.

- **Proporcingumo principas**

Siūlomi pakeitimai apsiriboja tuo, kas būtina siekiant sustiprinti ES prekybos žmonėmis prevencijos bei kovos su ja sistemą ir apsaugoti aukas. Jais neviršijama to, kas būtina siekiant minėtų tikslų. Pasiūlymas grindžiamas jau galiojančiomis taisyklėmis, kurios atitinka proporcingumo principą. Išsamus alternatyvių priemonių, kurių galėjo būti imtasi siekiant šio pasiūlymo tikslų, aprašymas pateikiamas pridedamame poveikio vertinime.

Siekiant kovoti su išnaudojimo formomis, kurios šiuo metu nėra aiškiai paminėtos Kovos su prekyba žmonėmis direktyvoje, siūloma konkrečiai įtraukti priverstines santuokas ir neteisėtą įvaikinimą. Siūlomas šių išnaudojimo formų, kurios jau minimos direktyvos konstatuojamosiose dalyse, įtraukimas laikomas proporcingu atsaku į prekybos žmonėmis kitais nei seksualinio išnaudojimo ir išnaudojimo darbe tikslais atvejų procentinės dalies padidėjimą.

Nusikaltimų internetinis aspektas jau netiesiogiai įtrauktas į dabartines Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos nuostatas, kuriose nedaroma skirtumo tarp internete ar realiame gyvenime padarytų nusikalstamų veikų. Siūloma konkrečiai nurodyti, kad prekybos žmonėmis nusikaltimų tyčinės veikos, priemonės ir tikslas turėtų apimti veiksmus, padarytus naudojant informacines ir ryšių technologijas. Šiuo pakeitimu siekiama sustiprinti baudžiamąjį atsaką į vieną iš rimčiausių grėsmių pokyčių šioje nusikalstamumo srityje nuo direktyvos priėmimo. Sankcijų dydis išliks toks pat kaip ir už standartines nusikalstamas veikas, nors valstybėms narėms nedraudžiama nustatyti griežtesnio režimo.

Kalbant apie juridiniams asmenims taikomas sankcijas, siūloma nustatyti privalomą sankcijų už standartines nusikalstamas veikas režimą, apimantį ir teisės gauti viešąsias išmokas, pagalbą ar subsidijas atėmimą bei laikiną ar galutinį įmonių, kuriomis naudojantis buvo įvykdyta nusikalstama veika, uždarymą. Šios sankcijos yra viena iš neprivalomų dabartinės Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos nuostatų. Buvo nustatytas dar vienas privalomas sankcijų režimas už nusikalstamas veikas, kurias sunkina 4 straipsnio 2 dalyje nurodytos aplinkybės, įskaitant laikiną arba galutinį teisės verstis komercine veikla atėmimą, teisminės priežiūros skyrimą ir likvidavimą teismine tvarka. Šios sankcijos taip pat buvo įtrauktos į šiuo metu galiojančioje Kovos su prekyba žmonėmis direktyvoje juridiniams asmenims numatyta neprivalomą sankcijų režimą. Šiomis priemonėmis sudaromos sąlygos stiprinti teisminį atsaką į juridinių asmenų įvykdytus prekybos žmonėmis nusikaltimus, kartu laikantis proporcingo požiūrio į sankcijas, kuris grindžiamas privalomu visų priemonių perkėlimu į nacionalinę teisę, tačiau reiškia, kad už sunkinančiomis aplinkybėmis padarytas nusikalstamas veikas taikomos griežtesnės sankcijos nei tos, kurios numatytos už standartines nusikalstamas veikas.

Oficialus nacionalinio nukreipimo mechanizmo sukūrimas pagal nacionalinius įstatymus ir kitus teisės aktus laikomas minimalia priemone siekiant pagerinti nustatytų aukų nukreipimą, nes jis grindžiamas ankstesne pareiga pagal Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos 11 straipsnio 4 dalį, pagal kurią reikalaujama, kad valstybės narės, bendradarbiaudamos su atitinkamomis paramos organizacijomis, sukurtų tinkamus mechanizmus, skirtus ankstyvam aukų nustatymui, pagalbai ir paramai joms. Nukreipimo mechanizmų įforminimu siekiama

pagerinti ankstyvą nustatymą ir greitą nukreipimą į pagalbos ir paramos tarnybas. Kad būtų padidintas šios priemonės veiksmingumas, valstybės narės turi paskirti nacionalinius centrus, atsakingus už kompetentingų tarnybų nustatymą ir aukų nukreipimo koordinavimą nacionaliniu ir ES lygmenimis.

Pakeitimas, kuriuo pripažįstama, kad naudojimas paslaugomis, kurios yra išnaudojimo objektas, žinant, kad asmuo yra prekybos žmonėmis nusikaltimo auka (t. y. sąmoningas naudojimas išnaudojamo asmens teikiamomis paslaugomis), yra nusikalstama veika, laikytinas proporcinga teisėkūros priemone, kuria siekiama veiksmingiau užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir su ja kovoti atgrasant nuo paklausos, kaip numatyta pagal Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos tikslus. Valstybės narės ir toliau gali taikyti griežtesnius naudojimosi išnaudojamų asmenų teikiamomis paslaugomis metodus, tačiau turi atsižvelgti į tai, kad paklausos mažinimo priemonės neapsiriboja baudžiamosios teisės priemonėmis, o apima ir ne teisėkūros priemones, atitinkančias Kovos su prekyba žmonėmis direktyvą, t. y. švietimo, mokymo, informavimo ir sąmoningumo didinimo kampanijas, mokslinių tyrimų ir švietimo programas.

Reikalavimas rinkti metinius duomenis yra minimali priemonė, kuria siekiama pagerinti informacijos ir statistinių duomenų rinkimą nacionaliniu ir Sąjungos lygmenimis. Šia priemone ataskaitiniai laikotarpiai būtų sutrumpinti nuo dvejų iki vieno metų ir būtų užtikrinta operatyvi stebėseną, kuriai netrukdytų laikotarpis nuo duomenų rinkimo ataskaitinio laikotarpio pabaigos iki ataskaitos paskelbimo (šiuo metu – dveji metai). Į pakeitimą įtrauktos būtinosios duomenų rinkimo kategorijos atitinka šiuo metu kas dvejus metus Komisijos renkamų duomenų kategorijas.

- **Priemonės pasirinkimas**

Šiuo pasiūlymu iš dalies keičiama Kovos su prekyba žmonėmis direktyva, taigi, šis pasiūlymas yra direktyva.

Šio pasiūlymo tikslams pasiekti – esamai sistemai, kuria sudaromos sąlygos užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir su ja kovoti, patobulinti, taip pat šio nusikaltimo aukoms apsaugoti – negali būti naudojamos jokios alternatyvios teisėkūros ar operatyvinės priemonės.

3. **EX POST VERTINIMO, KONSULTACIJŲ SU SUINTERESUOTAISIAIS SUBJEKTAIS IR POVEIKIO VERTINIMO REZULTATAI**

- **Galiojančių teisės aktų *ex post* vertinimas / tinkamumo patikrinimas**

Komisija atliko Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos vertinimą, kuris buvo vienas iš pagrindinių veiksnių, numatytų 2021–2025 m. ES kovos su prekyba žmonėmis strategijoje¹⁸. Vertinimas buvo grindžiamas Eurostato surinktais 2013–2020 m. laikotarpio duomenimis, Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę ir jos įgyvendinimo valstybėse narėse ataskaita, atviromis viešomis konsultacijomis, keitimusi informacija su ES agentūromis, valstybėmis narėmis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais, tarptautinių ir regioninių organizacijų paskelbtomis arba pateiktomis ataskaitomis ir dokumentais.

Atlikus vertinimą nustatyta, kad Kovos su prekyba žmonėmis direktyva veiksmingai padėjo užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir kovoti su ja, taip pat stiprinti šio nusikaltimo aukų

¹⁸ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl 2021–2025 m. ES kovos su prekyba žmonėmis strategijos, [COM\(2021\) 171 final](#), 2021 4 14.

apsaugą. Be to, direktyvos teikiama nauda palyginus su jos priėmimo, perkėlimo į nacionalinę teisę ir įgyvendinimo sąnaudomis, laikytina, kad direktyva yra efektyvi. Nuspręsta, kad direktyva gerai dera su visa atitinkama ES ir tarptautine veikla. Vertinime pabrėžiama ES pridėtinė vertė gerinant tarpvalstybinį bendradarbiavimą, be kita ko, su ES agentūromis. Direktyvos tikslai tebėra aktualūs. Vis dėlto reikia toliau spręsti keletą uždavinių ir imtis tam tikrų pokių.

Vertinime pažymėta, kad keletas nuo direktyvos priėmimo įvykusių pokyčių turėjo didelių padarinių prekybos žmonėmis aplinkai. Technologinė pažanga ir socialinių tinklų plėtra suteikė naujų galimybių prekyautojams žmonėmis verbuoti aukas internete, vykdyti nuotolinę jų kontrolę ir pasiekti didelę naudotojų auditoriją plačiai dalijantis išnaudojimo medžiaga. COVID-19 pandemijos sukeltas ekonomikos nuosmukis ir energetikos krizė gali padidinti pigios darbo jėgos ir seksualinių paslaugų, kurios skatina išnaudojimą darbe ir seksualinį išnaudojimą, paklausą. Karai, visų pirma Rusijos karinė agresija prieš Ukrainą, didina prekyautojų žmonėmis galimybes pasinaudoti pažeidžiama žmonių, ypač iš savo šalies bėgančių moterų ir vaikų, padėtimi.

Atliekant vertinimą, dėl naujų pokyčių buvo nustatytos sritys, kuriose reikėtų tobulinti teisinę sistemą. Tai, be kita ko, apima Kovos su prekyba žmonėmis direktyvoje aiškiai nurodytų išnaudojimo formų klausimo sprendimą, nusikaltimų internetinio aspekto klausimo sprendimą, baudžiamosios teisenos atsako į juridinių asmenų padarytus nusikaltimus didinimą, paklausos mažinimo gerinimą, ankstyvą aukų nustatymą ir duomenų rinkimą.

- **Konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais**

2021 m. rugpjūčio 5 d. – 2021 m. rugsėjo 16 d. Komisijos tinklalapyje „Išsakykite savo nuomonę“¹⁹ Migracijos ir vidaus reikalų GD (HOME GD) paskelbė bendrą iniciatyvos vertinimo veiksmų planą ir įžanginį poveikio vertinimą. Komisija gavo atsiliepimų iš 36 suinteresuotųjų subjektų.

Komisija, rengdama tikslines konsultacijas (palaikydama dvišalius ryšius, rengdama susitikimus su suinteresuotaisiais subjektais, konsultacijas raštu), siekė užtikrinti platų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą per visą šios iniciatyvos politikos ciklą. Buvo surengtos konsultacijos su valstybėmis narėmis ir jų valdžios institucijų atstovais, be kita ko, ES nacionalinių pranešėjų tinklo ir lygiaverčių mechanizmų kovos su prekyba žmonėmis srityje kontekste; Europos Parlamento atstovais; ES agentūromis, visų pirma Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūra (Europolu), Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūra (Eurojustu), Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūra (CEPOL), Pagrindinių teisių agentūra (FRA), Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA), Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra (FRONTEX), Europos lyčių lygybės institutu (EIGE) ir Europos darbo institucija (EDI); atitinkamų regioninių ir tarptautinių organizacijų, veikiančių kovos su prekyba žmonėmis srityje, atstovais; pilietinės visuomenės organizacijų, veikiančių kovos su prekyba žmonėmis srityje, atstovais, be kita ko, ES pilietinės visuomenės kovos su prekyba žmonėmis platformoje.

Komisija taip pat surengė viešas konsultacijas, siekdama surinkti informaciją, įrodymus ir nuomones klausimais, susijusiais su Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos įgyvendinimu ir vertinimu. Duomenys surinkti iš klausimyno, apimančio Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos vertinimą ir galimą jos peržiūrą. Gauti 124 atsakymai ir 75 atskiri atsiliepimai.

¹⁹ [Kova su prekyba žmonėmis. ES taisyklių peržiūra \(europa.eu\)](https://europa.eu).

- **Tiriamųjų duomenų rinkimas ir naudojimas**

Šis pasiūlymas grindžiamas įrodymais, surinktais atliekant bendrą vertinimą ir poveikio vertinimą, įskaitant konsultacijas su valstybių narių kompetentingomis institucijomis ir prekybos žmonėmis problemas nagrinėjančiais ekspertais. Konsultacijose dalyvavo nacionaliniai pranešėjai ir lygiaverčių mechanizmų dalyviai, teisėsaugos ir teisminės institucijos, už socialines paslaugas atsakingos nacionalinės institucijos, ES agentūros, tarptautinės organizacijos, pilietinės visuomenės organizacijos, darbdavių asociacijos ir ekspertai, įskaitant akademinės bendruomenės narius.

Pasiūlyme atsižvelgiama į atitinkamus mainus ir tyrimų, kuriuos atliko regioninės ir tarptautinės organizacijos, taip pat nevyriausybinės organizacijos, veikiančios kovos su prekyba žmonėmis srityje, rezultatus, kaip nurodyta aiškinamajame memorandume²⁰.

- **Poveikio vertinimas**

Prie šio pasiūlymo pridedamas poveikio vertinimas grindžiamas Komisijos atlikto vertinimo išvadomis. Poveikio vertinime apsvarstomos šios galimybės:

- ne teisėkūros priemonių rinkinys, kuriuo valstybėms narėms būtų teikiama tolesnė parama įgyvendinant Kovos su prekyba žmonėmis direktyvą ir padedama stiprinti ES kovos su prekyba žmonėmis teisinę ir politinę sistemą. Remiantis 2021–2025 m. ES kovos su prekyba žmonėmis strategija, tai apimtų žinių ir kompetencijos centro įsteigimą; veiksmai, kuriais siekiama stiprinti bendradarbiavimą su technologijų bendrovėmis, įskaitant socialinės žiniasklaidos platformas; siekis sukurti tikslinę prokurorų, kurių specializacija – kova su prekyba žmonėmis, grupę, ir ES masto sąmoningumo ugdymo kampanijos organizavimas;
- teisės akto pakeitimų rinkinys, kuriuo būtų modernizuota Kovos su prekyba žmonėmis direktyva, siekiant geriau spręsti problemas, kurios tapo svarbios nuo jos priėmimo. Be kita ko, būtų sprendžiamas nusikalstamos veikos internetinio aspekto klausimas; į apibrėžtį būtų įtrauktos naujos išnaudojimo formos; būtų sugriežtintas juridiniams asmenims taikomas sankcijų režimas ir teisinė sistema, susijusi su naudojimosi išnaudojamų asmenų teikiamomis paslaugomis kriminalizavimu; įstatymais ir kitais teisės aktais būtų nustatyti oficialūs nacionaliniai nukreipimo mechanizmai ir būtų paskirti nacionaliniai nukreipimo centrai; būtų reikalaujama, kad valstybės narės nusikalstama veika pripažintų naudojamasi prekybos žmonėmis aukų teikiamomis paslaugomis, ir būtų reikalaujama, kad valstybės narės kasmet rinktų ir teiktų duomenis apie prekybos žmonėmis rodiklius;
- dokumentų rinkinys, apimantis pirmiau nurodytas ne teisėkūros ir teisėkūros priemones.

Poveikio vertinime nustatyta, kad trečioji galimybė, t. y. teisėkūros ir ne teisėkūros priemonių derinys, būtų veiksmingesnė stiprinant dabartinę sistemą nei tik vieno tipo priemonės.

Siekiant sustiprinti baudžiamosios teisenos atsaką į prekybą žmonėmis, be kita ko, tarpvalstybiniame kontekste, nustatytos trys teisėkūros priemonės: i) direktyvoje konkrečiai atsižvelgiama į interneto aspektą; ii) išnaudojimo formų sąrašė konkrečiai nurodomos priverstinės santuokos ir neteisėtas įvaikinimas; iii) nustatomi du privalomi sankcijų

²⁰ Komisija taip pat užsakė tyrimą, kuriuo siekiama padėti įvertinti Direktyvą dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, ir atlikti pasiūlymo dėl teisėkūros procedūra priimamo akto šia tema poveikio vertinimą. Tyrimą nuo 2021 m. spalio 27 d. iki 2022 m. liepos 21 d. atliko išorės konsultantai.

juridiniams asmenims režimai: vienas – sankcijos už standartines nusikalstamas veikas, kitas – sankcijos už sunkinančiomis aplinkybėmis padarytas nusikalstamas veikas. Taip pat nustatytos ne teisėkūros priemonės: i) skatinamas Komisijos ir interneto bendrovių bendradarbiavimas ES interneto forume ir ii) sukuriama specializuotų prokurorų, kovojančių su prekyba žmonėmis, tikslinė grupė.

Siekiant užtikrinti, kad prekybos žmonėmis aukoms būtų teikiama tinkama pagalba, parama ir apsauga, nustatyta teisėkūros priemonė susijusi su reikalavimu, kad valstybės narės oficialiai įformintų nacionalinių nukreipimo mechanizmų sukūrimą ir įsteigtų nacionalinius centrus, kurie nukreiptų aukas į atitinkamas pagalbos, paramos ir apsaugos tarnybas. Kartu pateikiama ne teisėkūros priemonė – parengiamos gairės dėl minimalių reikalavimų nacionaliniams nukreipimo mechanizmams.

Siekiant sumažinti paslaugų, kuriomis skatinamas visų formų išnaudojimas, paklausą, nustatyta teisėkūros priemonė – naudojimąsi paslaugomis, kurios yra išnaudojimo objektas, žinant, kad asmuo yra prekybos žmonėmis nusikaltimo auka, pripažinti nusikalstama veika. Laikantis visapusiško požiūrio į paklausos mažinimą, jis bus papildytas ne teisėkūros priemone – ES masto sąmoningumo ugdymo kampanija, kuria siekiama atgrasyti nuo prekybą žmonėmis skatinančios paklausos.

Kalbant apie horizontalųjį tikslą užtikrinti tinkamą prekybos žmonėmis prevenciją bei nustatymą ir pagerinti prekybos žmonėmis stebėseną Europos Sąjungoje, pagal nustatytą teisėkūros priemonę reikalaujama kasmet rinkti duomenis apie prekybą žmonėmis. Kartu pateikiamos dvi ne teisėkūros priemonės: i) parengti duomenų apie prekybą žmonėmis ES rinkimo gairės ir ii) įsteigti žinių ir kompetencijos centrą kovos su prekyba žmonėmis klausimais.

Pirmiau pateikta tinkamiausia galimybe siekiama pagerinti valstybių narių gebėjimus veiksmingiau kovoti su prekyba žmonėmis, visų pirma atsižvelgiant į grėsmes ir tendencijas, kurios atsirado arba vystėsi priėmus Kovos su prekyba žmonėmis direktyvą. Tikimasi, kad į šį pakeitimą įtrauktomis bendromis ir suderintomis taisyklėmis bus sustiprintas tarpvalstybinis bendradarbiavimas atliekant tyrimus, vykdant baudžiamąjį persekiojimą ir teikiant pagalbą bei paramą prekybos žmonėmis nusikaltimų aukoms. Ne teisėkūros priemonėmis, pridedamomis prie teisės akto pakeitimų, siekiama toliau padėti valstybėms narėms įgyvendinti direktyvą ir 2021–2025 m. ES kovos su prekyba žmonėmis strategiją.

- **Reglamentavimo tinkamumas ir supaprastinimas**

Pagal Komisijos Reglamentavimo kokybės ir rezultatų programą (REFIT) visomis iniciatyvomis, kuriomis siekiama persvarstyti galiojančius ES teisės aktus, turėtų būti siekiama supaprastinti ir veiksmingiau įgyvendinti nustatytus politikos tikslus (t. y. sumažinant nereikalingas reglamentavimo išlaidas ir administracinę naštą valstybėms narėms). Poveikio vertinime padaryta išvada, kad siūlomoje direktyvoje nustatytų priemonių našta būtų nedidelė ir ją atsvertų teigiamas siūlomų priemonių poveikis.

Siūlomais tiksliniais direktyvos pakeitimais siekiama pagerinti valstybių narių gebėjimus efektyviau kovoti su prekyba žmonėmis, visų pirma atsižvelgiant į grėsmes ir tendencijas, kurios atsirado ir vystėsi nuo direktyvos priėmimo. Šia iniciatyva bus dar labiau suderinta teisinė aplinka, kurioje kovojama su prekyba žmonėmis visose valstybėse narėse. Tikimasi, kad naujosiomis taisyklėmis bus sustiprintas tarpvalstybinis bendradarbiavimas tyrimų ir baudžiamojo persekiojimo, taip pat pagalbos ir paramos aukoms srityse.

- **Pagrindinės teisės**

Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Sąjunga pripažįsta Pagrindinių teisių chartijoje nustatytas teises, laisves ir principus. Chartijos 5 straipsnyje konkrečiai uždraudžiama vergovė, priverstinis darbas ir prekyba žmonėmis.

Siūlomos priemonės apima teises nuostatas, kuriomis siekiama tinkamai reaguoti į su šiuo nusikaltimu susijusią riziką ir padėti teikti paramą aukoms bei jas apsaugoti. Konkrečiai įtraukiant kitas išnaudojimo formas, taip pat nuostatomis, susijusiomis su tarptautiniu šios nusikalstamos veikos, sankcijų juridiniams asmenims režimu ir sąmoningo naudojimosi išnaudojamų asmenų teikiamomis paslaugomis kriminalizavimu, siekiama veiksmingiau kovoti su prekyba žmonėmis. Šiomis nuostatomis ir nacionalinių nukreipimo mechanizmų įforminimu siekiama išplėsti prekybos žmonėmis aukų apsaugą. Aukų apsauga daro poveikį kitoms pagrindinėms teisėms, pavyzdžiui, žmogaus orumo apsaugai, teisei į asmens neliečiamybę, kankinimo ir nežmoniško ar žeminančio elgesio arba baudimo uždraudimui ir teisei į laisvę ir saugumą.

Teisėkūros priemonės buvo tinkamai išnagrinėtos ir teigiamai įvertintos atsižvelgiant į vaiko teises, vaikų darbo uždraudimą, neįgaliųjų teises, teisę į prieglobstį, apsaugą nuo išvežimo arba išvesdinimo, išsiuntimo ar ekstradicijos, nediskriminavimo principą ir moterų bei vyrų lygybę.

Nuostatos, kuriomis įtraukiamos naujos nusikalstamos veikos ar sankcijos arba iš dalies keičiama nusikaltimo apibrėžtis, buvo nuodugniai išnagrinėtos atsižvelgiant į teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, nekaltumo prezumpciją ir teisę į gynybą, teisėtumo ir nusikalstamos veikos bei bausmės proporcingumo principus ir teisę nebūti du kartus teisiamam ar baudžiamam už tą pačią nusikalstamą veiką.

4. POVEIKIS BIUDŽETUI

Pasiūlymas Sąjungos biudžetui poveikio neturi.

5. KITI ELEMENTAI

- **Įgyvendinimo planai ir stebėseną, vertinimas ir ataskaitų teikimo tvarka**

Pagal šio pasiūlymo 2 straipsnį reikalaujama, kad valstybės narės priimtų įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad šis pasiūlymas būtų įgyvendintas ne vėliau kaip [*dveji metai po šios direktyvos įsigaliojimo*], ir pateiktų Komisijai tų nuostatų tekstą.

Komisija stebės ir vertins šio pasiūlymo poveikį taikydama mechanizmus, kurie jau veikia pagal dabartinę direktyvą. Nacionalinių pranešėjų ir lygiaverčių mechanizmų užduotys pagal direktyvos 19 straipsnį liktų tos pačios: įvertinti kovos su prekyba žmonėmis veiksmų rezultatus, įskaitant statistinių duomenų rinkimą glaudžiai bendradarbiaujant su atitinkamomis pilietinės visuomenės organizacijomis, veikiančiomis šioje srityje, ir teikti ataskaitas ES kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriui kas dvejus metus Komisijai teikiant kovos su prekyba žmonėmis pažangos ataskaitas. Tai apimtų šios iniciatyvos poveikio stebėseną ir vertinimą.

Komisija ir toliau kas dvejus metus rengs Nacionalinių pranešėjų tinklo ir ES pilietinės visuomenės platformos, skirtos kovai su prekyba žmonėmis, susitikimus, taip pat susitikimus su ES agentūromis, dirbančiomis kovos su prekyba žmonėmis srityje. Šie mainai taip pat prisidės prie stebėsenos ir vertinimo.

Šiuo pasiūlymu nustatomos naujos nusikalstamos veikos, susijusios su naudojimusi paslaugomis, kurios yra išnaudojimo objektas, žinant, kad asmuo yra nusikaltimo, susijusio su prekyba žmonėmis, auka. Pagal siūlomą 23 straipsnio 3 dalį Komisija turi pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje būtų įvertinama, kokių mastu valstybės narės ėmėsi būtinų priemonių, kad būtų laikomasi naujų taisyklių, ir koks tokių priemonių poveikis.

- **Aiškinamieji dokumentai**

Siekiant užtikrinti tinkamą šios direktyvos įgyvendinimą, reikėtų parengti aiškinamąjį dokumentą, pvz., atitiktis lenteles, kaip reikalaujama Teisingumo Teismo sprendime byloje C-543/17. Teisės aktai, kuriais į nacionalinę teisę perkeliama Kovos su prekyba žmonėmis direktyva, retai apsiriboja vienu teisiniu tekstu, nes nuostatos dažnai įtraukiamos į skirtingas nacionalines priemones. Dėl šios priežasties būtina, kad valstybės narės pateiktų aiškinamąjį dokumentą, kuriame Komisijai būtų pateiktas nuostatų, priimtų perkeliant šią direktyvą į nacionalinę teisę, tekstas, būtų nurodyta, kaip tokios nuostatos sąveikauja su nuostatomis, priimtomis perkeliant Direktyvą 2011/36/ES į nacionalinę teisę, ir su nuostatomis, priklausančiomis kitoms atitinkamoms Sąjungos politikos sritims, kaip nurodyta šio teisės akto memorandumo 1 skirsnyje.

- **Išsamus konkrečių pasiūlymo nuostatų paaiškinimas**

Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos pakeitimais siekiama sureguliuoti šiuos aspektus:

- a) į būtiniausių išnaudojimo formų sąrašą įtraukti priverstines santuokas, kaip konkrečią smurto prieš moteris ir mergaites formą, ir neteisėtą įvaikinimą.

Šiuo metu 2 straipsnio 3 dalyje pateiktas nebaigtinis išnaudojimo formų sąrašas, kuriame nurodyta, kad išnaudojimas apima bent jau kitų asmenų prostitucijos išnaudojimą ar kitas seksualinio išnaudojimo formas, priverstinį darbą ar paslaugas, įskaitant elgetavimą, vergiją ar į vergiją panašią praktiką, priverstinę tarnystę, išnaudojimą įtraukiant į nusikalstamą veiką, arba organų išėmimą.

Iš surinktų duomenų matyti, kad prekybos žmonėmis nusikaltimų, įvykdytų kitais nei seksualinio išnaudojimo ir išnaudojimo darbe tikslais, nuo direktyvos priėmimo nuolat daugėjo ir 2020 m. Europos Sąjungoje jų aukomis tapo 11 proc. visų nukentėjusiųjų. Be to, nors 2 straipsnio 3 dalyje pateiktas sąrašas nėra baigtinis, nes jis apima „būtiniausias“ išnaudojimo formas, ir nepaisant to, kad 11 konstatuojamojoje dalyje paaiškinama, jog apibrėžtis apima prekybą žmonėmis dėl kitokio elgesio, pavyzdžiui, neteisėto įvaikinimo ar priverstinės santuokos, valstybės narės linkusios apriboti šios nuostatos perkėlimą į nacionalinę teisę nurodydamos tik 2 straipsnio 3 dalyje aiškiai nurodytas išnaudojimo formas.

Atsižvelgdama į surinktus duomenis apie prekybą žmonėmis kitais tikslais nei seksualinis išnaudojimas ir išnaudojimas darbe, Komisija siūlo priverstines santuokas ir neteisėtą įvaikinimą konkrečiai įtraukti į 2 straipsnio 3 dalyje pateiktą nebaigtinį išnaudojimo formų sąrašą. Taip bus sudarytos geresnės sąlygos valstybių narių teisės sistemoms, taip pat jų teisėsaugos ir teisminėms institucijoms veiksmingai kovoti su prekyba žmonėmis šių dviejų formų išnaudojimo tikslais;

- b) direktyvoje konkrečiai nurodyti internetinį aspektą.

Direktyvoje apibrėžti prekybos žmonėmis nusikaltimų elementai apima 2 straipsnio 1 dalyje nurodytas tyčines veikas ir priemones, taip pat 2 straipsnio 3 dalyje nurodytas išnaudojimo formas. Dabartinėse nuostatose nėra jokios nuorodos į tai, ar tokie elementai turi būti vykdomi internetu, ar realiame gyvenime, kad būtų kriminalizuojami ir už juos būtų

baudžiama.

Visi suinteresuotieji subjektai, įskaitant teisėsaugos institucijas, tarptautines organizacijas ir pilietinės visuomenės organizacijas, yra labai susirūpinę dėl didėjančio nusikalstamų veikų, padarytų arba palengvintų naudojantis informacinėmis ir ryšių technologijomis, skaičiaus. Šios technologijos suteikia platformą atlikti tyčinius veiksmus (įdarbinti, organizuoti ar vykdyti asmenų vežimą, perdavimą, laikymą ar priėmimą, įskaitant aukų kontrolės perėmimą ar perdavimą), sudaro sąlygas taikyti bent jau kai kurias priemones (prievartą, sukčiavimą, apgaulę, piktnaudžiavimą valdžia ar pažeidžiamumu, mokėjimų ar naudos suteikimą ar gavimą siekiant gauti kitą asmenį kontroliuojančio asmens sutikimą) arba tam tikras išnaudojimo formas (visų pirma seksualinį išnaudojimą).

Šiuo atžvilgiu Komisija siūlo įterpti naują 2a straipsnį, kuriame būtų aiškiai nurodyta, kad 2 straipsnio 1 dalyje išdėstytos tyčinės veikos ir priemonės, taip pat išnaudojimas, kaip apibrėžta 2 straipsnio 3 dalyje, apima veiksmus, atliktus naudojant informacines ir ryšių technologijas. Taip bus užtikrinta, kad dėl kiekvieno prekybos žmonėmis nusikalstamos veikos elemento būtų atsižvelgiama į internetinį nusikaltimo aspektą;

- c) nustatyti privalomą sankcijų juridiniams asmenims režimą, diferencijuotai taikomą už standartines nusikalstamas veikas ir už sunkinančiomis aplinkybėmis padarytas nusikalstamas veikas.

Šiuo metu 6 straipsnyje nustatyta, jog valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad juridiniam asmeniui, patrauktam atsakomybėn už prekybos žmonėmis nusikaltimus, būtų taikomos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios sankcijos, įskaitant baudžiamąsias arba ne baudžiamojo pobūdžio baudas. 6 straipsnyje priduriama, kad tokios sankcijos gali apimti penkias priemones, kurias valstybės narės gali pasirinkti perkelti į nacionalinę teisę: a) teisės į valstybės teikiamas lengvatas arba pagalbą atėmimą; b) laikiną ar nuolatinę teisės verstis komercine veikla atėmimą; c) teisminės priežiūros skyrimą; d) teismo paskirtą likvidavimą; e) laikiną ar galutinį įmonių, kurios buvo naudojamos nusikalstamai veikai įvykdyti, uždarymą.

Šio straipsnio perkėlimo į nacionalinę teisę vertinimas rodo, kad, nors visos valstybės narės yra nustačiusios baudžiamąsias arba ne baudžiamojo pobūdžio baudas (laikydamosi nuostatos privalomos dalies), tik nedaugelis valstybių narių perkėlė visas neprivalomas priemones į nacionalinę teisę, dauguma valstybių narių į nacionalinę teisę perkėlė tik kai kurias, o kelios valstybės narės neperkėlė nė vienos. Komisija mano, kad labai svarbu stiprinti veiksmus prieš juridinius asmenis, kurių interesais vykdomi prekybos žmonėmis nusikaltimai. Priėmus privalomą režimą sustiprinamas atsako priemonės baudžiamojo teisingumo aspektas. Kartu būtina laikytis proporcingo požiūrio, kaip numatyta dabartiniame 6 straipsnyje.

Todėl Komisija siūlo iš dalies pakeisti 6 straipsnį nustatant, kad vietoj neprivalomų sankcijų sąrašo, veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios sankcijos prireikus apimtų teisės į valstybės teikiamas lengvatas, pagalbą ar subsidijas atėmimą; laikiną ar galutinį įmonių, kurios buvo naudojamos nusikalstamai veikai įvykdyti, uždarymą. Ši tvarka taikoma, kai juridiniai asmenys traukiami atsakomybėn už standartinę prekybos žmonėmis nusikaltimą. Įtraukus subsidijas papildomas ir išplečiamas dabartinis neprivalomas sankcijų sąrašas, siekiant užtikrinti, kad juridiniai asmenys, nuteisti už prekybos žmonėmis nusikaltimus, tokios valstybės paramos negautų.

2 dalis pridedama dėl tų atvejų, kai juridiniai asmenys traukiami atsakomybėn už nusikalstamą veiką, kurią sunkina bet kuri iš 4 straipsnio 2 dalyje nurodytų aplinkybių. Tokiais atvejais sankcijos juridiniams asmenims prireikus apima: laikiną arba nuolatinę teisės

verstis komercine veikla atėmimą, teisminės priežiūros skyrimą, teismo paskirtą likvidavimą.

Šiuo požiūriu Komisija siekia, kad juridiniams asmenims taikomų sankcijų režimai taptų privalomi ir taip būtų sustiprintas baudžiamosios teisenos atsakas prieš juridinius asmenis, dalyvaujančius darant prekybos žmonėmis nusikaltimus. Požiūris apima tas pačias priemones, kurios pagal dabartinį 7 straipsnį yra neprivalomos. Šiuo požiūriu užtikrinamas proporcingumas, nes jame numatytos dvi griežtos sankcijos už standartines nusikalstamas veikas ir trys griežtesnės sankcijos už sunkinančiomis aplinkybėmis padarytas nusikalstamas veikas. Prieš dviejų sankcijų režimą pridodant žodį „prireikus“ užtikrinamas proporcingumo principo laikymasis ir valstybių narių teisminių institucijų diskrecija;

d) pateikti nuorodą į turto įšaldymo ir konfiskavimo teisinę sistemą.

Pagal dabartinio teksto 7 straipsnį valstybės narės privalo užtikrinti, kad kompetentingos institucijos turėtų įgaliojimus areštuoti ir konfiskuoti nusikaltimo priemones ir pajamas, gautas iš nusikalstamų veikų, nurodytų 2 ir 3 straipsniuose. Kovos su prekyba žmonėmis direktyva, taigi ir šis straipsnis, buvo priimti anksčiau nei ES teisinė sistema turto įšaldymo ir konfiskavimo srityje.

Todėl Komisija siūlo pateikti konkrečią nuorodą į ES taisykles dėl turto atsekimo, įšaldymo, valdymo ir konfiskavimo, visų pirma į Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą ES/XX/YY [siūloma Direktyva dėl turto susigrąžinimo ir konfiskavimo]²¹. Pagal siūlomą straipsnį valstybės narės turės užtikrinti, kad jų kompetentingos institucijos turėtų teisę pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą ES/XX/YY [siūloma Direktyva dėl turto susigrąžinimo ir konfiskavimo]²² atsekti, įšaldyti, valdyti ir konfiskuoti pajamas, gautas iš direktyvoje su pakeitimais nurodytų nusikalstamų veikų, ir nusikaltimo priemones, kurios naudojamos arba kurias ketinama naudoti vykdant minėtas nusikalstamas veikas arba prisidedant prie jų įvykdymo. Taip bus galima atnaujinti direktyvos nuostatą dėl turto įšaldymo ir konfiskavimo, kad būtų atsižvelgta į naujausius ES teisės aktų pakeitimus šiais klausimais;

e) oficialiai sukurti nacionalinius nukreipimo mechanizmus ir nacionalinius centrus aukoms nukreipti.

Šiuo metu 11 straipsnio 4 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės, bendradarbiaudamos su atitinkamomis paramos organizacijomis, imtųsi būtinų priemonių, kad sukurtų tinkamus ankstyvo aukų nustatymo, pagalbos ir paramos joms mechanizmus. Šie mechanizmai taip pat vadinami nukreipimo mechanizmais.

2020 m. Komisija pranešė, kad beveik visos valstybės narės jau yra sukūrusios tokius oficialius arba neoficialius mechanizmus²³. Jų formos nacionaliniu lygmeniu labai skiriasi. Struktūros ir praktikos skirtumai gali trukdyti nukreipti aukas arba sulėtinti jų nukreipimą į tinkamas apsaugos, pagalbos ir paramos tarnybas, ypač tarpvalstybiniais atvejais, kai aukos identifikuojamos ne toje šalyje, kurioje jos buvo išnaudojamos, arba kai jos išnaudojamos ne vienoje šalyje. Komisija siūlo, kad valstybės narės oficialiai įformintų savo nacionalinių nukreipimo mechanizmų sukūrimą įstatymais ir kitais teisės aktais ir paskirtų nacionalinius centrus aukoms nukreipti. Šiuo tikslu minėtas reikalavimas įtraukiamas iš dalies pakeičiant 11 straipsnio 4 dalį.

²¹ COM(2022) 245.

²² COM(2022) 245.

²³ Tyrimas dėl valstybių narių nacionalinių ir tarptautinių nukreipimo mechanizmų veikimo peržiūros, 2020 10 16, skelbiama [šiuo adresu](#)

Tikimasi, kad, siekiant pagerinti aukų nukreipimą tarpvalstybinėse bylose, šiuo pasiūlymu bus dar labiau supaprastinta nacionalinių nukreipimo mechanizmų praktika. Be to, bus parengtos gairės dėl minimalių reikalavimų nacionaliniams nukreipimo mechanizms, kurios padės toliau derinti šių mechanizmų struktūrą ir praktiką. 11 straipsnio 4 dalies pakeitimas taip pat yra pirmas žingsnis siekiant sukurti Europos nukreipimo mechanizmą, kaip numatyta 2021–2025 m. ES kovos su prekyba žmonėmis strategijoje;

f) nustatyti naujas nusikalstamas veikas, susijusias su naudojimosi paslaugomis, kurios yra išnaudojimo objektas, žinant, kad asmuo yra prekybos žmonėmis auka.

Šiuo metu 18 straipsnio 4 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės apsvarstytų galimybę imtis priemonių, kad nusikalstama veika būtų laikomas naudojimosi paslaugomis, kurios laikomos išnaudojimu, žinant, kad jas teikiantis asmuo yra prekybos žmonėmis nusikaltimo auka. Tai neprivaloma nuostata, kurios valstybės narės neprivalėjo perkelti į nacionalinę teisę.

Nors pagal šį metodą valstybėms narėms suteikta lankstumo, minėtos nuostatos perkėlimo į nacionalinę teisę sąlygos yra įvairios – nuo visiško neperkėlimo į nacionalinę teisę iki perkėlimo į nacionalinę teisę, apsiribojant tik tam tikromis išnaudojimo formomis, ir nuo visiško perkėlimo į nacionalinę teisę iki griežtesnių priemonių priėmimo. Toks nesuderinimas gali daryti poveikį valstybių narių, taikančių skirtingus požiūrius, tarpvalstybiniam bendradarbiavimui. Be to, poveikio vertinime teigiama, kad imantis veiksmų, kuriais siekiama sumažinti paklausą, gali būti žengtas žingsnis į priekį baudžiamosios teisenos srityje. Tikimasi, kad sutelkus dėmesį į paklausą sumažės atvejų ir aukų skaičius, nes bus sureguliuotos visų formų išnaudojimą skatinančios sritys. Direktyvos vertinimas parodė, kad 19 valstybių narių priėmė teisės aktus, kuriais kriminalizuojamas sąmoningas naudojimosi prekybos žmonėmis aukų teikiamomis paslaugomis visų formų išnaudojimo tikslais²⁴, arba teisės aktus, kuriais tiesiogiai ar netiesiogiai kriminalizuojamas sąmoningas naudojimosi seksualinio išnaudojimo aukų teikiamomis paslaugomis²⁵.

Komisija siūlo įpareigoti valstybes nares kaip nusikalstamą veiką nustatyti naudojimąsi paslaugomis, kurios yra išnaudojimo objektas, žinant, kad asmuo yra prekybos žmonėmis nusikaltimo auka. Tai pasiekama išbraukus 18 straipsnio 4 dalį ir tą patį dabartinės 18 straipsnio 4 dalies tekstą pridėjus kaip naują 18a straipsnį, tačiau nenumatant galimybes, pagal kurią valstybės narės galėtų „apsvarstyti“ kriminalizavimą.

Tikimasi, kad dėl šio teisės akto pakeitimo bus toliau derinamas baudžiamosios teisenos atsakas siekiant mažinti paklausą, be kita ko, reikalaujant, kad valstybės narės taikytų naujas taisykles visų formų išnaudojimui, ir tai turės teigiamą poveikį bendradarbiavimui tarpvalstybinėse bylose.

2 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi būtinų priemonių užtikrinti, kad už nusikalstamas veikas, susijusias su sąmoningu naudojimosi išnaudojamų asmenų teikiamomis paslaugomis, būtų baudžiama veiksmingomis, proporcingomis ir atgrasančiomis bausmėmis ir sankcijomis;

g) nustatyti naujo 18a straipsnio ataskaitų teikimo reikalavimus.

Siūlomoje 23 straipsnio 3 dalyje nustatomas reikalavimas Komisijai pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje būtų įvertinta, koku mastu valstybės narės ėmėsi būtinų priemonių, kad būtų laikomasi naujų taisyklių dėl sąmoningo naudojimosi

²⁴ BG; HR; HU; LT MT PT RO SI. Be to, EL teisės aktai apima seksualinį išnaudojimą ir išnaudojimą darbe.

²⁵ DE, EE, FI, FR, IE, LV, LU, NL, SE, EL, CY.

išnaudojamų asmenų teikiamomis paslaugomis, taip pat dėl tokių priemonių poveikio. Ataskaita pateikiama [per penkerius metus nuo perkėlimo į nacionalinę teisę termino]. Taip bus užtikrintas tinkamas Komisijos pasiūlytų priemonių vertinimas ir ataskaitų apie jas teikimas praėjus tinkamam laikotarpiui, per kurį bus galima išanalizuoti naujų taisyklių perkėlimą į nacionalinę teisę ir poveikį;

h) reikalauti kasmet rinkti duomenis ir teikti ataskaitas apie rodiklius prekybos žmonėmis srityje.

Šiuo metu 19 straipsnyje nustatyta, kad nacionaliniai pranešėjai ir lygiaverčiai mechanizmai atlieka tam tikras užduotis, įskaitant statistinių duomenų rinkimą ir ataskaitų teikimą, kai Europos Komisija du kartus per metus teikia pažangos, padarytos kovojant su prekyba žmonėmis, ataskaitas. ES lygmens duomenys renkami kas dvejus metus pagal 19 ir 20 straipsnius.

Tačiau direktyvos vertinimas parodė, kad vis dar esama svarbių duomenų rinkimo spragų, visų pirma susijusių su baudžiamosios teisenos rodikliais ir naudojimosi išnaudojamų asmenų teikiamomis paslaugomis nusikaltimais, ir kad atitinkami statistiniai duomenys dažnai skelbiami iš esmės pasibaigus ataskaitiniam laikotarpiui (paprastai maždaug dvejiems metams).

Todėl Komisija siūlo nustatyti reikalavimą, kad valstybės narės kasmet rinktų ir teiktų Komisijai duomenis apie prekybą žmonėmis pagal naują 19a straipsnį, kuriame būtų nurodyti tokio duomenų rinkimo rodikliai. Straipsnio pirmoje dalyje nustatyta valstybių narių pareiga rinkti duomenis, kad būtų galima stebėti jų kovos su prekybos žmonėmis nusikaltimais sistemų veiksmingumą. 2 dalyje nustatytas minimalus rodiklių, kurie turėtų būti renkami, rinkinys (registruotų aukų skaičius; asmenų, įtariamų, patrauktų baudžiamojon atsakomybėn ir nuteistų už 2 straipsnyje ir siūlomame 18 straipsnio a punkte nurodytas nusikalstamas veikas, skaičius ir duomenų išskaidymo lygis).

3 dalyje nustatyta, kad valstybės narės kasmet iki kiekvienų metų liepos 1 d. Komisijos nustatyta standartine forma perduoda Komisijai 2 dalyje nurodytus statistinius duomenis už praėjusius metus. Siekiant paspartinti statistinių duomenų prieinamumą, 19a straipsnis turėtų būti pradėtas taikyti nuo direktyvos su pakeitimais įsigaliojimo dienos.

Tikimasi, kad šia priemone bus pagerintas skirtingų ataskaitinių laikotarpių ir valstybių narių duomenų išsamumas, nuoseklumas ir palyginamumas. Ja taip pat bus pagerintas ES lygmens duomenų rinkimas. Tai padės geriau suprasti visą prekybos žmonėmis mastą Europos Sąjungoje. Duomenų rinkimo periodiškumą sumažinus nuo dvejų iki vieno metų taip pat bus užtikrinta, kad viešai prieinami duomenys būtų naujesni ir artimesni ataskaitiniam laikotarpiui paskelbimo metu.

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA**kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos**

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 82 straipsnio 2 dalį ir 83 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,

teisėkūros procedūra priimamo akto projektą perdavę nacionaliniams parlamentams,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę²⁶,

atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę²⁷,

laikydami įprastos teisėkūros procedūros,

kadangi:

- (1) prekyba žmonėmis yra sunkus nusikaltimas, dažnai susijęs su organizuotu nusikalstamumu, ir šiurkštus pagrindinių teisių pažeidimas, aiškiai uždraustas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. Prekybos žmonėmis prevencija ir kova su ja yra prioritetas Sąjungos ir valstybių narių uždavinys;
- (2) Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES²⁸ yra pagrindinė Sąjungos teisinė priemonė dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir šio nusikaltimo aukų apsaugos. Toje direktyvoje išdėstoma visapusiška kovos su prekyba žmonėmis sistema, nustatant būtiniausias nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžimo taisykles. Į ją taip pat įtrauktos bendros nuostatos, kuriomis siekiama stiprinti prevenciją ir aukų apsaugą, atsižvelgiant į lyčių aspektą;
- (3) 2021–2025 m. ES kovos su prekyba žmonėmis strategijoje²⁹ nustatytas politinis atsakas, t. y. daugiadalykis ir visapusiškas požiūris – nuo prevencijos, aukų apsaugos iki prekyautojų žmonėmis baudžiamojo persekiojimo ir apkaltinamųjų nuosprendžių jiems priėmimo. Strategijoje, be kita ko, nurodyta keletas veiksmų, kurie turi būti įgyvendinami aktyviai dalyvaujant pilietinės visuomenės organizacijoms. Siekiant reaguoti į kintančias tendencijas prekybos žmonėmis srityje, taip pat į Komisijos nustatytus trūkumus ir toliau dėti daugiau pastangų kovojant su šiuo nusikaltimu, vis dėlto būtina iš dalies pakeisti Direktyvą 2011/36/ES. Nustatytos grėsmės ir

²⁶ OL C , , p. .

²⁷ OL C , , p. .

²⁸ 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR, [OLL 101](#), 2011 4 15, p. 1–11.

²⁹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl 2021–2025 m. ES kovos su prekyba žmonėmis strategijos, [COM\(2021\) 171 final](#), 2021 4 14.

tendencijos, dėl kurių reikia priimti naujas taisykles, visų pirma yra susijusios su prekyautojų žmonėmis *modi operandi*, įskaitant nusikalstamų veikų, susijusių su prekyba žmonėmis, vykdymą ar padėjimą jas vykdyti naudojant informacines ir ryšių technologijas. Nustatyti baudžiamosios teisės priemonių, dėl kurių reikia pritaikyti teisinę sistemą, trūkumai yra susiję su prekybos žmonėmis nusikaltimais, daromais siekiant juridinių asmenų interesų, taip pat su duomenų rinkimo sistema ir nacionalinėmis sistemomis, kuriomis siekiama ankstyvu etapu nustatyti prekybos žmonėmis aukas, joms teikti pagalbą ir paramą;

- (4) siekiant kovoti su nuolat didėjančiu nusikalstamų veikų, susijusių su prekyba žmonėmis kitais nei seksualinio išnaudojimo ar išnaudojimo darbe tikslais, skaičiumi ir šioms veikoms tampant vis aktualesnėmis, būtina į direktyvoje konkrečiai išvardytas išnaudojimo formas įtraukti priverstines santuokas ir neteisėtą įvaikinimą, taip pat užtikrinti, kad valstybės narės savo nacionalinės teisės sistemose spręstų įvairiausių išnaudojimo formų klausimus tiek, kiek šios formos atitinka prekybos žmonėmis sudėties elementus;
- (5) vis daugiau nusikalstamų veikų, susijusių su prekyba žmonėmis, padaromos arba joms sudaromos palankesnės sąlygos naudojantis informacinėmis ar ryšių technologijomis. Prekiautojai žmonėmis naudojami internetu ir socialiniais tinklais, *inter alia*, siekdami verbuoti, reklamuoti ar išnaudoti aukas, vykdyti kontrolę ir organizuoti transportą. Internetas ir socialiniai tinklai taip pat naudojami išnaudojimo medžiagai platinti. Informacinės technologijos taip pat trukdo laiku nustatyti nusikaltimą ir nustatyti aukų ir nusikaltėlių tapatybę. Todėl svarbu į teisinę sistemą aiškiai įtraukti internetinį nusikalstamos veikos aspektą;
- (6) siekiant sustiprinti baudžiamosios teisenos atsaką į nusikalstamas veikas, susijusias su prekyba žmonėmis ir padarytas juridinių asmenų naudas, ir atgrasyti nuo tų nusikalstamų veikų vykdymo, reikia sugriežtinti juridiniams asmenims taikomą sankcijų režimą laikantis proporcingo privalomo požiūrio. Todėl Direktyvoje 2011/36/ES nustatytas neprivalomas sankcijų režimas pakeičiamas privalomu sankcijų režimu, taikomu, kai juridinis asmuo laikomas atsakingu pagal 5 straipsnio 1 ir 2 dalis;
- (7) kovojant su prekyba žmonėmis turi būti visapusiškai naudojamos esamos priemonės dėl nusikalstamu būdu įgytų pajamų ir nusikaltimo priemonių išaldymo ir konfiskavimo, pavyzdžiui, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva ES/XX/YY [*siūloma direktyva dėl turto susigrąžinimo ir konfiskavimo*]³⁰. Areštuotas ir konfiskuotas nusikaltimo priemones ir Direktyvoje 2011/36/ES nurodytais nusikalstamais būdais įgytas pajamas reikėtų skatinti panaudoti pagalbos aukoms ir jų apsaugos rėmimui, įskaitant kompensacijas aukoms bei kompensacijas už tarpvalstybinę Sąjungos teisėsaugos institucijų veiklą kovojant su prekyba žmonėmis;
- (8) siekiant sustiprinti nacionalinius gebėjimus ankstyvu etapu nustatyti aukas ir nukreipti jas į tinkamas apsaugos, pagalbos ir paramos tarnybas, valstybėse narėse būtina įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti nacionalinius nukreipimo mechanizmus. Oficialių nacionalinių nukreipimo mechanizmų sukūrimas ir nacionalinių centrų, atsakingų už aukų nukreipimą, paskyrimas yra labai svarbios priemonės tarpvalstybiniam bendradarbiavimui stiprinti;
- (9) siekiant toliau stiprinti ir derinti baudžiamosios teisenos subjektų pastangas mažinti paklausą valstybėse narėse, svarbu kriminalizuoti naudojimąsi paslaugomis, kurios yra išnaudojimo objektas, žinant, kad asmuo yra nusikaltimo, susijusio su prekyba

³⁰ COM(2022) 245.

žmonėmis, auka. Tai, kad tokie veiksmai laikomi nusikalstama veika, yra visapusiško požiūrio į paklausos mažinimą dalis, – šiuo požiūriu siekiama sumažinti didelę paklausą, skatinančią visų formų išnaudojimą;

- (10) siekiant užtikrinti visapusiškas žinias apie prekybos žmonėmis mastą Sąjungoje, labai svarbu rinkti tikslus ir nuoseklius duomenis ir laiku skelbti surinktus duomenis ir statistinius duomenis. Tikimasi, kad, nustatčius reikalavimą valstybėms narėms kasmet suderintai rinkti statistinius duomenis apie prekybą žmonėmis ir teikti juos Komisijai, bus žengtas svarbus žingsnis siekiant pagerinti bendrą supratimą apie šį reiškinį ir užtikrinti, kad būtų priimta duomenimis grindžiama politika ir strategijos. Atsižvelgiant į tai, kad svarbu kuo greičiau turėti atnaujintus statistinius duomenis, tikslinga nustatyti kuo ankstesnę straipsnio dėl duomenų rinkimo taikymo pradžios datą, t. y. šios direktyvos įsigaliojimo dieną;
- (11) šios direktyvos tikslų, tai yra užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir su ja kovoti bei apsaugoti šio nusikaltimo aukas, valstybės narės negali deramai pasiekti ir dėl siūlomų veiksmų masto ir poveikio tų tikslų būtų geriau siekti Sąjungos lygmeniu, todėl Sąjunga gali patvirtinti priemones pagal subsidiarumo principą, kaip nurodyta Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šia direktyva neviršijama to, kas būtina nurodytam tikslui pasiekti;
- (12) Direktyvoje laikomasi pagrindinių teisių ir principų, pripažintų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje, visų pirma pagarbos žmogaus orumui ir jo apsaugos, vergijos, priverstinio darbo ir prekybos žmonėmis uždraudimo, teisės į asmens neliečiamybę, kankinimo ir nežmoniško ar žeminančio elgesio arba baudimo uždraudimo, teisės į laisvę ir saugumą, asmens duomenų apsaugos, saviraiškos ir informacijos laisvės, laisvės pasirinkti profesiją ir teisės dirbti, moterų ir vyrų lygybės, vaiko teisių, neįgaliųjų teisių ir vaikų darbo uždraudimo, teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, teisėtumo ir nusikalstamų veikų bei bausmių proporcingumo principų. Visų pirma šia direktyva siekiama užtikrinti, kad būtų visapusiškai laikomasi šių teisių ir principų, kurie turi būti atitinkamai įgyvendinti;
- (13) pagal prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo pridėto Protokolo Nr. 21 dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės 1 ir 2 straipsnius ir 4a straipsnio 1 dalį ir nedarant poveikio to protokolo 4 straipsniui, Airija nedalyvauja priimant šią direktyvą ir ji nėra jai privaloma ar taikoma; [arba] pagal prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo pridėto Protokolo Nr. 21 dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės 3 straipsnį ir 4a straipsnio 1 dalį Airija [... raštu] pranešė apie savo pageidavimą dalyvauti priimant ir taikant šią direktyvą];
- (14) pagal prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo pridėto Protokolo dėl Danijos pozicijos 1 ir 2 straipsnius Danija nedalyvauja priimant šią direktyvą ir ji nėra jai privaloma ar taikoma;
- (15) pagal 2011 m. rugsėjo 28 d. bendrą valstybių narių ir Komisijos politinį pareiškimą dėl aiškinamųjų dokumentų³¹ valstybės narės pagrįstais atvejais išipareigojo prie pranešimų apie perkėlimo priemones pridėti vieną ar daugiau dokumentų, kuriuose paaiškinamos direktyvos sudedamųjų dalių ir nacionalinių perkėlimo priemonių atitinkamų dalių sąsajos. Šios direktyvos atveju teisės aktų leidėjas laikosi nuomonės, kad tokių dokumentų perdavimas yra pagrįstas;

³¹ O L C 369, 2011 12 17, p. 14.

(16) todėl Direktyva 2011/36/ES turėtų būti atitinkamai iš dalies pakeista,
PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

1 straipsnis

Direktyvos 2011/36/ES pakeitimai

Direktyva 2011/36/ES iš dalies keičiama taip:

- 1) 2 straipsnio 3 dalies pabaigoje įrašoma „arba priverstinę santuoką, arba neteisėtą įvaikinimą“;
- 2) įterpiamas šis 2a straipsnis:

„2a straipsnis

*Nusikalstamos veikos, susijusios su prekyba žmonėmis,
kurios padaromos naudojant informacines ir ryšių technologijas arba kurioms taip
sudaromos palankesnės sąlygos*

Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad 2 straipsnio 1 dalyje nurodytos tyčinės veikos ir priemonės bei 2 straipsnio 3 dalyje nurodytas išnaudojimas apimtų veiksmus, vykdomus naudojant informacines ir ryšių technologijas.“;

- 3) 6 ir 7 straipsniai pakeičiami taip:

„6 straipsnis

Sankcijos juridiniams asmenims

1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad juridiniam asmeniui, patrauktam atsakomybėn pagal 5 straipsnio 1 arba 2 dalį, būtų skiriamos baudžiamosios arba ne baudžiamojo pobūdžio baudos ir prireikus šios sankcijos:

- a) teisės į valstybės teikiamas lengvatas arba pagalbą atėmimas;
- b) laikinas ar galutinis įmonių, kurios buvo naudojamos nusikalstamai veikai vykdyti, uždarymas.

2. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad juridiniam asmeniui, patrauktam atsakomybėn pagal 5 straipsnio 1 arba 2 dalį už nusikalstamą veiką, kurią sunkina bet kuri iš 4 straipsnio 2 dalyje nurodytų aplinkybių, prireikus būtų taikomos šios sankcijos:

- a) laikinas ar nuolatinis teisės verstis komercine veikla atėmimas;
- b) teisminės priežiūros skyrimas;
- c) teismo paskirtas likvidavimas.

3. Valstybės narės užtikrina, kad 1 ir 2 dalyse nurodytos sankcijos būtų veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.“

7 straipsnis
Išaldymas ir konfiskavimas

Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad jų kompetentingos institucijos turėtų teisę pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą ES/XX/YY [*siūloma Direktyva dėl turto susigrąžinimo ir konfiskavimo*]³² atsekti, išaldyti, valdyti ir konfiskuoti pajamas, gautas iš šioje direktyvoje nurodytų nusikalstamų veikų, ir nusikaltimo priemonės, kurios naudojamos arba kurias ketinama naudoti vykdant minėtas nusikalstamas veikas arba prisidedant prie jų įvykdymo.“;

4) 11 straipsnio 4 dalis pakeičiama taip:

„4. Valstybės narės, bendradarbiaudamos su atitinkamomis paramos organizacijomis, imasi būtinų priemonių, kad pagal įstatymus ir kitus teisės aktus sukurtų nacionalinius nukreipimo mechanizmus, kuriais būtų siekiama ankstyvu etapu nustatyti aukas, joms teikti pagalbą ir paramą, ir paskirtų nacionalinį aukų nukreipimo centrą.“;

5) 18 straipsnio 4 dalis išbraukiama;

6) įterpiamas šis 18a straipsnis:

„18a straipsnis

Nusikalstamos veikos, susijusios su naudojimusi paslaugomis, kurios yra išnaudojimo objektas,

žinant, kad asmuo yra

su prekyba žmonėmis susijusios nusikalstamos veikos auka

1. Stabdydamos paklausą ir taip siekdamas, kad prekybos žmonėmis prevencija ir kova su ja taptų veiksmingesnė, valstybės narės imasi būtinų priemonių, kad nusikalstama veika būtų laikomas naudojimasis paslaugomis, kurios pagal 2 straipsnį yra išnaudojimo objektas, žinant, kad jas teikiantis asmuo yra 2 straipsnyje nurodytos nusikalstamos veikos auka.

2. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad už 1 dalyje nurodytą nusikalstamą veiką būtų baudžiama taikant veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias bausmes ir sankcijas.“;

7) įterpiamas šis 19a straipsnis:

„19a straipsnis

Duomenų rinkimas ir statistika

1. Valstybės narės renka statistinius duomenis, kad galėtų stebėti savo kovos su šioje direktyvoje nurodytomis nusikalstamomis veikomis sistemų veiksmingumą.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyti statistiniai duomenys turi apimti bent:

³² COM(2022) 245.

- a) registruotų 2 straipsnyje nurodytų nusikalstamų veikų aukų skaičių, suskirstytą pagal registruojančią organizaciją, lytį, amžiaus grupes (vaikas / suaugęs asmuo), pilietybę ir išnaudojimo formą;
- b) įtariamųjų 2 straipsnyje nurodytomis nusikalstamomis veikomis skaičių, suskirstant duomenis pagal lytį, amžiaus grupes (vaikas / suaugęs asmuo), pilietybę ir išnaudojimo formą;
- c) asmenų, patrauktų baudžiamojon atsakomybėn už 2 straipsnyje nurodytas nusikalstamas veikas, skaičių, suskirstant duomenis pagal lytį, amžiaus grupes (vaikas / suaugęs asmuo), pilietybę, išnaudojimo formą, galutinio nutarimo vykdyti baudžiamąjį persekiojimą pobūdį;
- d) baudžiamojo persekiojimo nutarimų skaičių (kaltinimas už 2 straipsnyje nurodytas nusikalstamas veikas, kaltinimas už kitas nusikalstamas veikas, nutarimas nepateikti kaltinimų, kita);
- e) asmenų, nuteistų už 2 straipsnyje nurodytas nusikalstamas veikas, skaičių, suskirstant duomenis pagal lytį, amžiaus grupes (vaikas / suaugęs asmuo), pilietybę;
- f) pirmosios instancijos, antrosios instancijos ir galutinės instancijos teismų (arba aukštojo teismo) sprendimų (išteisinamųjų, apkaltinamųjų nuosprendžių ir kt.) dėl 2 straipsnyje nurodytų nusikalstamų veikų skaičių;
- g) įtariamųjų, asmenų, patrauktų baudžiamojon atsakomybėn ir nuteistų už 18a straipsnyje nurodytas nusikalstamas veikas, skaičių, suskirstant duomenis pagal lytį ir amžiaus grupes (vaikas / suaugęs asmuo).

3. Kasmet iki liepos 1 d. valstybės narės perduoda Komisijai 2 dalyje nurodytus praėjusių metų statistinius duomenis.“;

8) 23 straipsnyje įterpiama ši 3 dalis:

„3. [*Per penkerius metus nuo perkėlimo į nacionalinę teisę termino*] Komisija pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje įvertinama, koku mastu valstybės narės ėmėsi būtinų priemonių, kad būtų laikomasi 18a straipsnio, ir koks tų priemonių poveikis.“;

2 straipsnis

1. Valstybės narės užtikrina, kad įsigalioję įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad šios direktyvos būtų laikomasi ne vėliau kaip praėjus metams nuo jos įsigaliojimo. Jos nedelsdamos pateikia Komisijai tų teisės aktų nuostatų tekstą.
Valstybės narės, priimdamos tas nuostatas, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.
2. Valstybės narės pateikia Komisijai šios direktyvos taikymo srityje priimtų nacionalinės teisės aktų pagrindinių nuostatų tekstus.
3. 1 straipsnio 7 punktą, kuriuo į Direktyvą 2011/36/ES įterpiamas 19a straipsnis, pradedamas taikyti 3 straipsnyje nurodytą dieną.

3 straipsnis

Ši direktyva įsigalioja dvidešimtą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

4 straipsnis

Ši direktyva pagal Sutartis skirta valstybėms narėms.

Priimta Briuselyje

Europos Parlamento vardu
Pirmininkas / Pirmininkė

Tarybos vardu
Pirmininkas / Pirmininkė